

اصالت سنجی

مقاله مطالعه موردی

خلاصه انگلیسی این مقاله با عنوان:
The Impact of Atbat-e-Aliat (Religion)
Tourism on the Physical Development
of Intermediate Cities (Case Study:
Shabab City).
در همین شماره به چاپ رسیده است.

شهرسازی ایران، دوره ۴، شماره ۷، پاییز و زمستان ۱۴۰۰، صفحه ۳۰۱-۳۱۱

تاریخ دریافت: ۹۹/۹/۱۰، تاریخ بررسی اولیه: ۹۹/۹/۲۴، تاریخ پذیرش: ۹۹/۱۲/۳، تاریخ انتشار:

۱۴۰۰/۶/۱۳

تأثیر گردشگری عتبات عالیات بر توسعه کالبدی شهرهای بین راهی (نمونه موردی:

شهر شباب)

سجاد یوسفی* گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری-آمایش شهری، دانشکده علوم انسانی دانشگاه پیام نور واحد ایلام مرکز
محسن رضایی مقدم کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری-آمایش شهری، دانشکده علوم انسانی دانشگاه پیام نور واحد ایلام مرکز

چکیده: امروزه فعالیت گردشگری به عنوان یکی از ستابان ترین بخش های اقتصادی در حال رشد، اهمیتی دوچندان یافته و در بسیاری از شهرها به عنوان یکی از ارکان و محرکه های بنیادین توسعه اجتماعی-اقتصادی و همچنین به روشی برای نیل به اشتغال پایدار و ارتقای کیفیت زندگی شهری مبدل گشته است. به طوری که یکی از اهداف ۱۴ گانه سازمان جهانی گردشگری که در اجلاس سران برای توسعه پایدار در ریو ۲۰۰۲ مطرح شد توجه به فعالیت گردشگری به عنوان فعالیتی است که می تواند به اقتصاد کشورهای در حال توسعه و شهرهای آنها کمک کند. سازمان جهانی گردشگری گزارش می دهد که در سال ۲۰۱۷، بخش گردشگری ۱۰٫۴ درصد از تولید ناخالص داخلی جهان را به خود اختصاص داده و ۳۱۳ میلیون شغل یا ۹٫۹ درصد از کل اشتغال را نیز تشکیل داده است.

شهر شباب یکی از شهرهای شهرستان چرداول در استان ایلام ایران است. این شهر در بخش شباب قرار دارد و بر پایه سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵ جمعیت آن ۳۰۶۳ نفر (در ۸۵۲ خانوار) است. این شهر یکی از شهرهای بین راهی زائران اربعین است که می توان گفت در صد بسیار بالایی از گردشگران اربعین از این شهر عبور میکنند. و بخش تجاری، رستوران ها و حمل نقل را به شدت متأثر ساخته و این جمعیت گردشگری پتانسیل بسیار بالایی برای توسعه شهر را دارا می باشد. هدف از این پژوهش نقش گردشگری عتبات عالیات بر توسعه شهرهای بین راهی را مورد بررسی قرار می دهد و به طور کلی، روش تحقیق مورد استفاده در این مطالعه بر اساس تقسیم بندیهای موجود از لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ میزان و درجه کنترل میدانی، از لحاظ ماهیت داده ها کمی، از لحاظ مسئله تحقیق، توصیفی - تحلیلی می باشد. نتیجه یان تحقیق نیز نشان بر تأثیر گردشگری مذهبی بر بعد کالبدی این شهر دارد.

واژگان کلیدی: گردشگری، شهر، بین راهی، عتبات عالیات

*s-yosefi@tvu.ac.ir

۱- مقدمه

گردشگری بر پایداری شهرهای بین راهی ایران پرداخته اند.

آن ها فرصت های پدیدآمده را به شرح زیر بیان کرده اند: «می توان با برنامه ریزی و مدیریت صحیح از عبور گردشگران استفاده کرد و باعث درآمدزایی، ایجاد زمینه های اشتغال، توسعه حمل و نقل و فروش کالاها و خدمات مورد نیاز گردشگران در بخش اقتصادی، در

گردشگری موضوع با اهمیت، به عنوان یک مسئله پژوهشی توسط گروهی از محققان کشور مورد بررسی قرار گرفته است. در این خصوص، محققان دانشگاه علامه طباطبایی در مطالعه ای به بررسی اثرات

روی تعداد پیشینه هایی که محقق به آنها مراجعه میکند. میتوان به مطالعات زمینه و نیز تأمل او درباره موضوع مورد بررسی پی برد.

در پژوهش حاضر نیز به منظور آگاهی از دانش موجود دربارهی موضوع تحقیق و نتایج حاصل انجام شده در این زمینه، پیشینه و سابقه تحقیق مورد بررسی قرار گرفته است.

اکبرپور و همکاران اذعان داشتند که گردشگری منبع با ارزش اشتغالزایی و ایجاد درآمد است و میتواند وسیلهی مهمی برای توسعه اجتماعی-اقتصادی جوامع باشد و در بسیاری از کشورها با سیاستهای محلی در ارتباط است و غالباً وسیلهای در جهت حمایت از محیطزیست و فرهنگ عمومی می باشد (Akbarpour et al, 2020).

ورعی در مقاله ای در حوزه تاثیر گردشگری در توسعه شهری عنوان می کند که با رعایت نکات لازم و پایداری محیط، میتوان از راهبردهای تهاجمی به منظور پیشبرد اهداف عالی گردشگری استفاده نمود. لازمه چنین امری، هماهنگی و توازن همه عوامل و راهبردها با یکدیگر می باشد (Varei, 2020).

گارسیا فالکن و مدینا مانوز در مقاله ای به جنبه های فرهنگی-اجتماعی، محیطی، بخصوص اقتصادی اشاره کرده اند و راهکارهایی جهت تدوین استراتژی هایی برای توسعه صنعت توریسم پایدار در جزیره گران کاناریا پیشنهاد داده اند و توسعه پایدار را به عنوان یک نیاز ضروری برای دستیابی به اهداف اقتصادی بدون از بین رفتن محیط طبیعی می دانند (Falcon and Medina, 1999).

کیونگامی، در پژوهشی با عنوان « بررسی اثرات گردشگری بر کیفیت زندگی مردم، نشان دادند که اثرات گردشگری با حوزههای مختلف زندگی به طور قابل توجهی ارتباط دارد و گاهی ساکنان از اثرات منفی گردشگری احساس عدم امنیت را داشته اند، و بین

توسعه روابط فکری، تقویت همبستگی میان گردشگران، شناخت مردم از فرهنگ و تمدن یکدیگر در بخش اجتماعی- فرهنگی، افزایش احترام به طبیعت و کاهش آلودگی های صوتی در بخش زیست محیطی، بهبود کیفیت پیاده روها و اطلاع رسانی محیطی، بهبود سیمای بصری شهر، توسعه زیرساخت ها در بخش کالبدی و نهادی، افزایش تعداد سازمان های مردمی، افزایش اعمال نفوذ مردم محلی و کیفیت ارائه خدمات در بخش مدیریتی-نهادی گردید (Qaderi and erabi, 2010).

شهر شباب یکی از شهرهای شهرستان چرداول در استان ایلام ایران است. این شهر در بخش شباب قرار دارد و بر پایه سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵ جمعیت آن ۳۰۶۳ نفر (در ۸۵۲ خانوار) است. این شهر یکی از شهر های بین راهی زائران اربعین است که می توان گفت درصد بسیار بالایی از گردشگران اربعین از این شهر عبور میکنند. و بخش تجاری، رستوران ها و حمل نقل را به شدت متأثر ساخته و این جمعیت گردشگری پتانسیل بسیار بالایی برای توسعه شهر را دارا می باشد. در واقع شباب دروازه اصلی عتبات عالیات به استان ایلام است که حجم عظیم و حداکثری رائرین اربعین حسینی را از خود عبور داده و فعالیتهای بخش خدمات به ویژه خدمات پذیرایی و رستوران و اغذیه فروشی های آن به شدت منتفع می شوند. همچنین در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، کالبدی- فضایی و جمعیتی، نیز تاثیرات زیادی میتوان برای توسعه آن متصور بود.

۲- پیشینه پژوهش

پیشینه تحقیق که در بسیاری از موارد تحت عنوان «ادبیات تحقیق» و « سابقه تحقیق» از آن یاد میشود. به منابعی گفته میشود که با موضوع مورد بررسی و هدف آن ارتباط دارند و محقق به آنها مراجعه میکند. درباره اهمیت پیشینه، همین اندازه کافی است که از

شهر کرمانشاه، ۱۷ درصد از تغییرات اقتصادی و ۱۶ درصد از تغییرات اجتماعی در جهت توسعه و پیشرفت شهر مربوط به بخش گردشگری می‌باشد. (Seidaiy and Rostami, 2013).

هاشمپور و همکاران در مقاله ای با عنوان « بررسی اثرات اقتصادی و زیست محیطی گردشگری شهری از دیدگاه شهروندان مطالعه موردی: شهر بابلسر» به بررسی اثرات اقتصادی، اجتماعی و محیطی گردشگری از نظر شهروندان پرداخته است و از طریق آزمون تی تک نمونه ای نشان داده است که بین متغیر گردشگری و متغیرهای توسعه اقتصادی و آلودگی محیط زیست رابطه معناداری وجود دارد، بطوری که ۹۶ درصد از شهروندان تاثیر گردشگری را بر مولفه های اقتصادی و ۹۸ درصد از شهروندان تاثیر گردشگری را در آلودگی های محیطی، متوسط تا خیلی زیاد می‌دانند. (Hashempour et al, 2012).

قادری و همکار در مقاله ای با عنوان «اثرات گردشگری بر پایداری شهرهای بین راهی نمونه موردی شهر زیراب» به بررسی اثرات گردشگری بر توسعه اقتصادی اجتماعی و محیطی زیست پرداخته است و از طریق آزمون تی تک نمونه ای پیرسون و رگرسیون نشان داده شده است که بین گردشگری و متغیرهای اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی رابطه معناداری وجود دارد و در نهایت بر اساس ضریب استاندارد شده تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته، نشان میدهد که شاخصهای پژوهش تأثیر آماری معناداری بر پایداری شهری داشته اند. همچنین از نظر ضریب تأثیر شاخصهای پژوهش مشخص گردید که شاخص اقتصادی با ضریب تأثیر ۰/۴۲ درصد بیشترین میزان تاثیر بر پایداری شهر زیر آب داشته است. بعد از شاخص اقتصادی، به ترتیب شاخصهای اجتماعی، کالبدی و مدیریت نهادی بر پایداری شهر زیر آب موثر بوده است. (qaderi and erabi, 2010).

اثرات اقتصادی گردشگری و رضایت از رفاه مادی و نیز تاثیر اجتماعی گردشگری و رضایت جامعه ارتباط مهمی وجود دارد (Kyungmi, 2002:1).

ضرابی و همکار، در پژوهش خود با عنوان سنجش تاثیرات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و زیست محیطی توسعه گردشگری از دیدگاه ساکنان، اثرات گردشگری بر توسعه شهری شهرستان مشکین شهر را مورد بررسی قرار داده و به این نتیجه رسیده است که توسعه گردشگری در این شهر آثار نامطلوبی را در محیط زیست به وجود آورده است. همچنین توسعه گردشگری در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی این شهرستان تاثیراتی داشته است (Zarabi and Eslami-Parikhani, 2011).

شهابیان، در پژوهش خود تحت عنوان « بررسی نقش و اثرات گردشگری در توسعه پایدار شهر؛ با تاکید بر ادراک ساکنان» به بررسی نقش و اثرات گردشگری در توسعه پایدار شهری پرداخته و به این نتیجه رسیده است که بین توسعه پایدار و گردشگری پایدار ارتباط دو طرفه ای برقرار است و برای آنکه گردشگری بتواند به توسعه پایدار شهر کمک کند باید اثرات آن در شهر شناسایی شده و مورد توجه کامل قرار گیرد. (Shahabian, 2012).

کاظمی در مقاله « آثار اقتصادی و فرهنگی توسعه جهانگردی از دیدگاه ساکنان» به بررسی و تحلیل دیدگاه ساکنان مقصدهای گردشگری نسبت به آثار اقتصادی و فرهنگی این پدیده براساس پژوهش های انجام شده می پردازد و به این نتیجه رسیده که شناسایی آثار واقعی جهانگردی در ادراک و نگرش ساکنان در توسعه این صنعت تاثیر بسزایی دارد. (Kazemi, 2004).

صیدایی و همکار در پژوهشی پیامدها و اثرات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی حاصل از توسعه گردشگری را در شهر کرمانشاه مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج پژوهش نشان میدهد که با توجه به توانمندی های

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

برای تجزیه و تحلیل داده های حاصل از پژوهش باتوجه به تعداد متغیرها و سطح سنجش آنها، از روشها و آزمونهای مختلفی استفاده میگردد. آمارهای مورد استفاده در قسمت آمار توصیفی عبارتند از: میانگین، نما، فراوانی، درصد انحراف معیار، کمینه و بیشینه. در قسمت آمار استنباطی نیز متناسب بانوع دادهها و بررسی فرضیه‌های تحقیق از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شده است. نرم افزار مورد استفاده در این پژوهش نرم افزار Spss۲۳ میباشد.

برای شناخت بیشتر تاثیر گردشگری بر توسعه پایدار شهر شباب پرسشنامه ای که طراحی شده بود به طور تصادفی در میان ساکنان پخش شد.

این پرسشنامه سعی در شناخت تاثیر گردشگری بر ابعاد اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست محیطی و همچنین در سوالات ابتدایی پرسشنامه احساس تعلق ساکنین مورد بررسی قرار گرفته است.

برای سنجش میزان تاثیرگذاری هر سوال از پنج معیار (خیلی کم، کم، تاحدودی، زیاد و خیلی زیاد) استفاده شده است.

شهر شباب دارای جمعیت ۴۰۸۸ نفر می باشد و تعداد پرسشنامه ی لازم طبق کوکران ۳۴۷ پرسشنامه می باشد. برای تجزیه و تحلیل اثرات گردشگری مذهبی از آمار استنباطی (آماره t تک نمونه ای، آزمون t دو گروهی استفاده شده است).

۴- روش تحقیق

انتخاب روش تحقیق بخش مهمی از هر کار تحقیقی را تشکیل می‌دهد. انتخاب روش تحقیق بستگی به موضوع، اهداف فرضیه‌های تدوین شده و ملاحظات اخلاقی و انسانی ناظر بر موضوع تحقیق و وسعت امکانات اجرایی آن دارد. به طور کلی، روش‌های تحقیق را با توجه به ملاک‌های گوناگون تقسیم بندی می‌کنند.

دو دسته روش تحقیق در حوزه علوم رفتاری عبارتند از: روشهای کمی که در آنها از داده‌های کمی استفاده می‌شود و روش‌های کیفی که در آن داده‌های کیفی به کار می‌رود. این دو دسته روش مکمل بوده و برای شناخت پدیده‌ها می‌تواند تماماً مورد استفاده قرار گیرد (Sarmad et al, 1997).

تحقیقات علمی از نظر زمان به سه دسته گذشته نگر، حال نگر و آینده نگر تقسیم می‌شوند و بر اساس هدف تحقیق، در قالب سه دسته تحقیقات بنیادی، کاربردی، تحقیق و توسعه‌ای تقسیم بندی می‌شوند. از نظر میزان نظارت و درجه کنترل تحقیقات نیز به سه دسته میدانی، کتابخانه‌ای، آزمایشگاهی قابل تفکیک است. همچنین بر اساس نحوه‌ی گردآوری اطلاعات نیز تحقیقات به دو دسته توصیفی و تحلیلی تقسیم‌بندی میشوند. البته تحقیقات توصیفی خود مشتمل بر پنج دسته می‌باشند که عبارتند از: تحقیق پیمایشی، تحقیق همبستگی، اقدام پژوهشی، بررسی موردی و تحقیق پس رویداد یا علی مقایسه‌ای (Sarmad et al, 1997). به طور کلی با توجه به مطالب شرح داده شده، براساس ماهیت و روش با توجه به اینکه، روش جمع‌آوری داده ها در پژوهش حاضر به صورت میدانی و اطلاعات مورد نیاز از طریق مطالعه‌ی کتابخانه‌ای، جستجو در سایت-های اینترنتی و تدوین و تکمیل پرسشنامه، جمع‌آوری و مورد استفاده قرار گرفته، می‌توان این تحقیق را از نوع پیمایشی دانست.

به طور کلی، روش تحقیق مورد استفاده در این مطالعه بر اساس تقسیم بندیهای موجود از لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ میزان و درجه کنترل میدانی، از لحاظ ماهیت داده‌ها کمی، از لحاظ مسئله تحقیق، توصیفی - تحلیلی می‌باشد.

حجم نمونه و روش اندازه گیری

در یک تحقیق همیشه میسر نیست که کل آزمون-های یک جامعه را مورد بررسی قرار دهیم، چرا که

ممکن است از نظر زمان، منابع مالی، منابع انسانی و غیره محدودیت‌هایی وجود داشته باشد و امکان بررسی همه جامعه موجود نباشد. در این راستا، روش نمونه گیری عبارت است از فرایندی که از طریق آن محقق به انتخاب واحدهای نمونه جهت جمع آوری اطلاعات مورد نیاز می‌پردازد..

روش نمونه برداری در این تحقیق از جامعه آماری مرتبط شامل مدیران و کارشناسان مرتبط با گردشگری و گردشگران و مردم شهر بصورت تصادفی در دسترس می‌باشد. در این مطالعه برای برآورد حجم نمونه از فرمول کوکران (فرمول دوم کوکران) استفاده می‌گردد که در آن:

$$n = \text{حجم نمونه}$$

$$N = \text{حجم نمونه آماری}$$

Z = متغیر نرمال واحد استاندارد که در سطح اطمینان ۹۵ درصد برابر ۱/۹۶ است.

P = مقدار نسبت صفت موجود در جامعه است و اگر در اختیار نباشد میتوان آن را ۰/۵ در نظر گرفت.

$q = \text{درصد افرادی که فاقد صفت موجود در جامعه هستند}$
 $d = 1 - p = q$ مقدار اشتباه مجاز میباشد که در اینجا ۰/۵ است.

تعداد حجم نمونه ۳۴۷ می‌باشد.

ابزار جمع آوری داده ها

ابزار گردآوری داده‌ها وسیله‌ای است که به پژوهشگر کمک می‌کند تا داده‌های لازم را جمع آوری و ثبت نماید. رایج ترین ابزار جمع آوری داده‌ها، پرسشنامه، برگه مشاهده، برگه مصاحبه و فیش ثبت مطالعات و اطلاعات میباشد و پژوهشگر بر حسب روش تحقیق مورد نظر خود و نوع داده‌هایی که قصد جمع آوری آنها را دارد، تصمیم می‌گیرد که از چه ابزار گردآوری داده‌ها لازم است.

ابزار جمع آوری داده‌ها در پژوهش حاضر، از پرسش نامه محقق ساخته استفاده شده است. پرسشنامه ابزار اصلی و یک تکنیک بسیار ساخت مند در گردآوری داده‌های پیمایش است. در این پژوهش برای گردآوری اطلاعات از ابزار پرسشنامه بهره جسته شده است.. در تحقیق حاضر از یک پرسشنامه استفاده میشود که شامل ۴ بخش می‌باشد: بخش اول ابزار مورد تحقیق شامل سوالاتی بود که برای جمع آوری اطلاعات فردی و رضایت از محل سکونت خود بود. بخشهای دیگر پرسشنامه به ترتیب شامل نقش گردشگری بر توسعه اقتصادی، نقش گردشگری بر توسعه اجتماعی و نقش گردشگری بر توسعه زیست محیطی کالبدی می‌باشد.

۵- یافته های پژوهش

بافت شهری شباب

بناهای ساخته شده در این شهر عمدتاً قدیمی هستند و به دلیل نداشتن طرح و نقشه مناسب در گذشته جهت هدایت فیزیکی و جهت دادن مناسب به بافت شهر؛ بافت کالبدی به صورت پراکنده و نامنظم توسعه یافته است. از سوی دیگر گرایش عمده به ساخت و ساز در زمین های متعلق به خود و یا در اختیار قرار گرفتن زمین به صورت رایگان نیز این پراکندگی را تشدید نموده است.

در سال های اخیر با توجه به مهاجر پذیری شهر شباب و نرخ مثبت رشد این شهر و شرایط مناسبی که موقعیت جغرافیایی و مسافرانی که برای این شهر به وجود آورده اند روز به روز ساخت و ساز در این شهر رو به افزایش است.

کیفیت ابنیه در شهر شباب در سال های قبل پیاده روی عتبات عالیات و بعد از آن

بررسی کیفیت ابنیه غالباً مربوط به استحکام بنا می‌باشد و در قالب ابنیه درحال ساخت، نوساز، مرمتی و قابل نگهداری و تخریبی مورد بحث قرار می‌گیرند و ارتباط مستقیمی با عواملی همچون مصالح به کار رفته،

تخریبی	۴۷	۳/۷۶	خشت و چوب
مخروبه	۶	۰/۴۹	کاهگل و چوب
مجموع	۱۲۴۹	۱۰۰	-

مأخذ: مرکز آمار ۱۳۹۰

جدول ۲: کیفیت ابنیه شهر شباب قبل از شروع

کنگره اربعین

کیفیت ابنیه	تعداد	درصد	نوع مصالح
نوساز	۲۳	۵/۴۲	آهن، سنگ، سیمان
مرمتی و قابل نگهداری	۳۹۵	۹۳/۱۶	سنگ، بلوک، آهن
تخریبی	۵	۱/۱۷	خشت و چوب
مخروبه	۱	۰/۲۳	کاهگل و چوب
مجموع	۴۲۴	۱۰۰	-

مأخذ: مرکز آمار ۱۳۸۰

از مقایسه کیفیت ابنیه ی قبل و بعد از شروع پیاده روی عتبات عالیات در شهر شباب شاهد رشد چشمگیر ساخت و ساز و همچنین درصد بناهای نوساز هستیم. در سال‌های اخیر نیز تعداد بناهای این شهر افزایش چشمگیری داشته است.

بررسی کاربری های تجاری

در این شهر با توجه به شرایط و جایگاه ویژه ای که دارد، واحد های تجاری متعددی را دارد.

مساحت موجود کاربری های تجاری شهر شباب ۱۶۰۹۰ متر مربع می باشد که با توجه به جمعیت و مساحت شهر شباب به ازای هر نفر ۳٫۶ متر مربع می باشد (طرح هادی شباب: ۱۳۹۷)

در سال‌های گذشته و قبل از کنگره بزرگ اربعین کاربری های تجاری شهر شباب (در آن زمان روستا) مساحت ۷۱۹۱ متر مربع را شامل می شدند که به ازای هر ۲ متر مربع را دربر می گرفت (طرح هادی

ابنیه نوساز

به بناهایی اطلاق می گردد که در آن از مصالح اسکلت بتنی یا فلزی، آجر و آهن و یا سنگ و آهن استفاده شده و معمولاً کمتر از ۵ سال قدمت داشته باشند.

ابنیه مرمتی و قابل نگهداری

به بناهایی اطلاق می گردد که در ساخت آنها از مصالحی همچون بلوک سیمانی، آجر و چوب و یا سنگ و چوب استفاده شده و قدمت آنها بین ۵ الی ۲۰ سال می باشد.

ابنیه تخریبی

به بناهایی اطلاق می گردد که مناسب سکونت نیستند و از زمان ساخت آنها بیش از ۲۰ سال می باشد.

ابنیه مخروبه

بناهایی که هم از لحاظ کاربری و کیفیت دیگر قابل استفاده نیستند.

جدول ۱: کیفیت ابنیه شهر شباب بعد از شروع

کنگره اربعین

کیفیت ابنیه	تعداد	درصد	نوع مصالح
نوساز	۴۷۹	۳۸/۳۵	آهن، آجر، سیمان
مرمتی و قابل نگهداری	۷۱۷	۵۷/۴۰	سنگ، بلوک، آهن

۳/۶	۱۶۰۹۰	پس از گردشگری عتبات عالیات

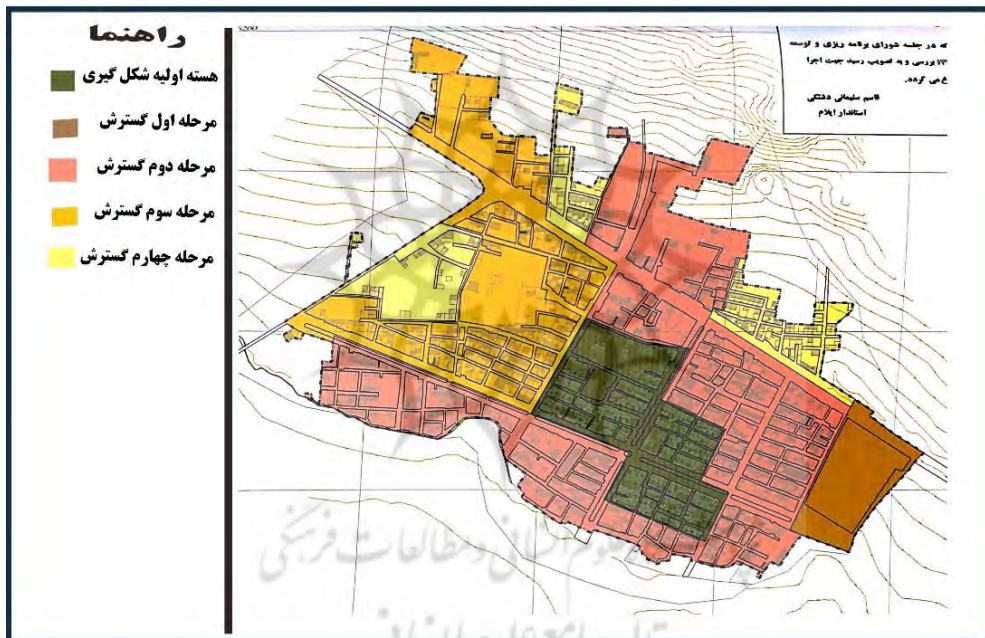
شباب ۱۳۸۴).

با توجه به افزایش زوار و همچنین تقضای روز افزون افراد برای خدمات افزایش سرانه-ی تجاری اتفاق افتاده است و در امتداد جاده اصلی در حال افزایش است که هم توسعه فیزیکی و هم در پایداری اشتغال شهر شباب موثر است.

جدول ۳: سرانه‌ی کاربری های تجاری به ازای هر

نفر

زمان	متر	متر به ازای هر نفر
قبل گردشگری عتبات عالیات	۷۱۹۱	۲

شکل ۱: روند توسعه فیزیکی شهر شباب ماخذ: طرح هادی شباب ۱۳۹۷

مرحله اول گسترش

مرکز شهر و شمال رودخانه حول محل تلاقی دو خیابان اصلی داخل شهر سکنی گزیده اند. مساحت تقریبی این مرحله ۱۶۴۵۵۹ متر مربع می باشد که در حدود ۱۸ درصد از مجموع بافت کالبدی شهر را شامل می شود.

مرحله دوم گسترش

این مرحله در قسمت شرق و جنوب مرحله اول گسترش شهر شکل گرفته است. تیپ غالب ابنیه این مرحله از نوع قابل نگهداری و مرمتی می باشد. مساحت تقریبی این مرحله ۳۱۱۵۱۷ متر مربع می باشد که در

مرحله چهارم گسترش

این مرحله در قسمت شمال شهر و در امتداد جاده ارتباطی ایلام- کرمانشاه شکل گرفته است. اکثر کاربری‌های تشکیل دهنده این مرحله، تجاری، تجاری مسکونی و مسکونی می‌باشد. مساحت تقریبی این مرحله ۲۰۵۳۵۹ متر مربع می‌باشد که در حدود ۲۲/۶ درصد از مجموع بافت کالبدی شهر را شامل می‌گردد.

حدود ۳۴/۱ درصد از مجموع بافت کالبدی شهر را شامل می‌گردد.

مرحله سوم گسترش

این مرحله در قسمت غرب و شمال غرب مرحله اول گسترش شکل گرفته است. تیپ غالب اینیه این مرحله نیز از نوع قابل نگهداری و مرمتی می‌باشد. مساحت تقریبی این مرحله ۲۲۹۹۸۲ متر مربع می‌باشد. که حدود ۲۵/۳ درصد را از مجموع بافت کالبدی شهر را شکل می‌دهد.

جدول ۴: گویه های کالبدی توسعه پایدار

گوپه ها	بعد
گردشگری تا چه حد موجب بهبود وضعیت معابر داخلی و راه های ارتباطی شهر با دیگر نقاط شده است؟	کالبدی
گردشگری تا چه میزان باعث شده مردم به زیباسازی شهر خود بپردازد؟	
گردشگری تا چه میزان به گسترش فضاهای سبز در شهر منجر شده است؟	
گردشگری تا چه میزان سبب افزایش فضاهای تفریحی و ورزشی شده است؟	
گردشگری اربعین تا چه میزان باعث افزایش کاربری های آموزشی شده است؟	
گردشگری اربعین تا چه میزان باعث افزایش کاربری های فرهنگی شده است؟	
گردشگری اربعین تا چه میزان باعث گسترش واحد های مسکونی با دوام شده است؟	
گردشگری اربعین تا چه میزان باعث جمع آوری و دفع آب های سطحی، کیفیت شبکه معابر، شده است؟	
گردشگری اربعین تا چه میزان باعث بهبود کیفیت مسیرهای عابر پیاده شده است؟	
گردشگری اربعین تا چه میزان باعث سهولت دسترسی به معابر شده است؟	
گردشگری اربعین باعث فشار به زیر ساختهای شهری شده است؟	
گردشگری تا چه حد موجب گسترش خدمات زیربنایی (آب، برق، مخابرات و ...) از سوی دولت و شهرداری شده است؟	

جدول ۵: شاخص های کالبدی توسعه پایدار

فاصله اطمینان ۹۵		تفاوت میانگین	معناداری	درجه آزادی	آماره آزمون t	مولفه
حد بالا	حد پایین					
۲.۴۰	۲.۱۲	۲.۲۶۲	۰.۰۰۰	۳۴۶	۳۱.۹۷۱	آسیب دیدگی پارکهای شهر
۳.۰۵	۲.۸۱	۲.۹۳۴	۰.۰۰۰	۳۴۶	۴۸.۲۷۱	بهبود وضعیت معابر داخلی و راه های ارتباطی
۲.۱۰	۱.۸۵	۱.۹۷۴	۰.۰۰۰	۳۴۶	۳۰.۶۸۹	گسترش خدمات زیربنایی
۳.۱۲	۲.۹۰	۳.۰۰۹	۰.۰۰۰	۳۴۶	۵۲.۳۲۳	زیباسازی شهر
۲.۰۷	۱.۸۰	۱.۹۳۴	۰.۰۰۰	۳۴۶	۲۸.۵۸۴	گسترش فضاهای سبز
۱.۸۱	۱.۶۱	۱.۷۰۹	۰.۰۰۰	۳۴۶	۳۳.۹۸۴	افزایش فضاهای تفریحی و ورزشی

۱.۸۳	۱.۶۲	۱.۷۲۳	۰.۰۰۰	۳۴۶	۳۲.۱۲۸	افزایش کاربری های آموزشی
۱.۸۹	۱.۶۷	۱.۷۸۱	۰.۰۰۰	۳۴۶	۳۱.۸۵۲	افزایش کاربری های فرهنگی
۳.۶۴	۳.۴۲	۳.۵۳۰	۰.۰۰۰	۳۴۶	۶۱.۲۸۲	گسترش واحد های مسکونی با دوام
۲.۴۰	۲.۱۵	۲.۲۷۴	۰.۰۰۰	۳۴۶	۳۴.۹۲۲	بهبود کیفیت مسیرهای عابر پیاده
۲.۳۴	۲.۱۱	۲.۲۲۸	۰.۰۰۰	۳۴۶	۳۷.۸۹۰	سهولت دسترسی به معابر
۲.۶۶	۲.۴۰	۲.۵۳۰	۰.۰۰۰	۳۴۶	۳۸.۹۵۹	رضایت از آب شرب
۳.۲۴	۳.۰۲	۳.۱۳۰	۰.۰۰۰	۳۴۶	۵۶.۵۹۴	فشار به زیر ساختهای شهری
۳.۰۵	۲.۸۱	۲.۹۳۴	۰.۰۰۰	۳۴۶	۴۸.۲۷۱	بهبود وضعیت معابر داخلی و راه های ارتباطی
۲.۱۹	۱.۹۸	۲.۰۸۶	۰.۰۰۰	۳۴۶	۳۹.۵۹۴	جمع آوری و دفع آبهای سطحی، کیفیت شبکه معابر

که از نظر ساکنان شهر گردشگری مذهبی در بعد کالبدی بیشترین تاثیر را بر گسترش واحد های مسکونی با دوام گذاشته است و آمارها نیز نسبت به قبل از پیاده روی این امر را به خوبی تایید می کنند.

که روند رو به رشد جمعیت و مهاجر پذیری شهر شباب را مشهود تر کرده است و نشان می دهد که ساکنین شهر شباب با توجه به شرایط ویژه ای که گردشگری مذهبی برای آنها فراهم نموده است حاضر به ساخت و سازهای جدید با هزینه های بالا و با دوام هستند.

به منظور ارزیابی اثرات گردشگری مذهبی بر شاخص های بعد پایداری کالبدی از آزمون t تک نمونه ای استفاده شده است.

از ۱۴ شاخص مورد بررسی در بعد کالبدی، شاخص های تغییر زیباسازی شهر، گسترش واحد مسکونی با دوام، رضایت از آب شرب و فشار به زیر ساخت های شهری اثرات گردشگری بر روی این شاخص ها بالاتر از متوسط می باشد.

۶- نتیجه گیری و پیشنهاد
 نظرات پاسخگویان در ارتباط با تاثیر گردشگری بر توسعه پایدار کالبدی شهر شباب برابر ۲/۴۵ می باشد که کمتر از میانگین می باشد و همچنین با توجه به سطح معنی داری برآورده شده که این مقدار در سطح (۰/۰۰۰) معنادار است. و همچنین بیشترین تاثیر منفی گردشگری از نظر ساکنان در بعد کالبدی فشار به زیر ساخت های شهری بیان شده است.

با توجه به برداشت های کتابخانه ای، میدانی و تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده از قبل و بعد از کنگره اربعین نشان دهنده ی افزایش چشمگیر ساخت و ساز، افزایش ۳۳ درصدی بناهای نوساز، بهبود وضعیت معابر داخل شهری و خارج شهری شده است.

نتایج آماری این فرضیه پس از تکمیل پرسشنامه توسط حجم جامعه آماری نشان می دهد که میانگین

7- References

Persian References:

- ≠ Qaderi, Ismael, Erabi. Sepehr.(2010), *Effects of tourism on the sustainability of cities along the way (Case study: Zirab city)*, Volume 11, Issue 4 - Number 44, Page(s) 260-239. (in Persian)
- ≠ Sarmad, Zohreh, Bazargan, Abbas and Hejazi. Elahe (1997). *Research Methods in Behavioral Sciences*, Tehran, Agah publication. (in Persian)
- ≠ Shahabian, P. (2012). '*Analyzing The Roles and Impacts of Urban Tourism on Sustainable Urban Development; Focusing on Citizens Perception*', *Armanshahr Architecture & Urban Development*, Volume 4, Number 7, Page(s) 121-132. (in Persian)
- ≠ Kazemi, M. (2004). '*Investigation of Economic & cultural effects at tourism Development*', *Tourism Management Studies*, Volume 1, Number 3, Page(s) 1-16. (in Persian)
- ≠ Seidaiy, E., Rostami, S. (2013). '*Economic and Social Impacts Assessment - Cultural Tourism Development (Case in Kermanshah)*', *Spatial Planning*, 2(3), pp. 95-110. (in Persian)
- ≠ HASHEMPOR, F., & LAHMIAN, R., & BARARI, M. (2012). *ANALYZING ECONOMICAL AND ENVIRONMENTAL EFFECTS OF URBAN TOURISM IN VIEWPOINT OF CITIZENS (CASE STUDY: BABOLSAR TOWN)*. *NATURAL ECOSYSTEMS OF IRAN*, 3(1), 49-63. (in Persian)
- ≠ Varej, Shaghayegh (2020): *Investigating the Impact of Urban Tourism Facilities on Multiple and Connected Development: An Experimental Assessment*, *Iranian Urbanism*, Volume 5, PP143-153, (2020). (in persian)
- ≠ Akbarpour, Mohammad, Mousavi Araghi, Seyedeh Shadi, Azimi, Somayeh (2020): *The Role of Human Creativity in the Development of Sustainable Tourism Qeshm Island*, *Iranian Urbanism*, Volume 4, PP159-167, (2020). (in persian)
- ≠ Zarabi, Asghar, Eslami-Parikhani, Seddigh,(2011), *Assessing the economic, socio-cultural and environmental impacts of tourism development (Case study of Meshkinshahr city)*, *Human Geography Research (Geographical Research)*, 43(75), 37-52. (in Persian)

Latin References:

- ≠ Garcia Falcon, J., M, Medina, (1999), *Sustainable Tourism Development in Islands: A CASE STUDY OF GRAN CANARIA*, www.Scince direct.com.
- ≠ Kim, Kyungmi. (2002), *The Effects Of Tourism Impact Upon Quality Of Life Resident in the Community*. ProQuest Dissertations andTheses, Published by: Polytechnic Institute and State University

WEB Pages

- ≠ <http://rezaphd.blogfa.com/post/8>
- ≠ <http://touristy.blogfa.com/category/33>

نحوه ارجاع به این مقاله:

یوسفی، سجاد. رضایی مقدم، محسن. (۱۴۰۰). عنوان مقاله، تاثیر گردشگری عتبات عالیات بر توسعه کالبدی شهرهای بین راهی (نمونه موردی: شهرشباب)، شهرسازی ایران، ۴ (۷)، ۳۰۱-۳۱۱

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to the Iranian Urbanism Journal. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

URL: <https://www.shahrsaziiran.com/1400-4-7-article10/>

DOR: <https://dorl.net/dor/20.1001.1.27170918.1400.4.7.10.9>

